

Opetusministeriölle

LAUSUNTO KOULUTUS JA TUTKIMUS 2007–2012 KEHITTÄMISSUUNNITELMASTA

Lausuntonaan Koulutus ja tutkimus 2007–2012 kehittämissuunnitelmasta Kerhokeskus – koulutyön tuki ry esittää seuraavaa. Eesityksen helpottamiseksi lausunto on ryhmitelty asiakirjan lukujen mukaan:

1 Toimintaympäristön muutos

Kohdassa keskeisinä toimintaympäristöön vaikuttavina muutostekijöinä on nostettu esiin globalisaatio, väestön ikärakenteen muutos, työelämän muutos ja kohtaanto sekä kulttuurinen muutos. Niitä tulisi kuitenkin analysoida kehittämissuunnitelmassa erityisesti koulutusjärjestelmän ja sen kohderyhmien, lasten ja nuorten kannalta. Se on oleellista kehittämisen painopisteiden valitsemiseksi. Huomioon tulee myös ottaa Suomen osallistuminen Euroopan Unionissa tapahtuvaan koulutuksen kehittämiseen ja vahvistaa Suomen aktiivista otetta siinä. Myös toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten positiiviset vaikutukset ja mahdollisuudet suomalaisen yhteiskunnan kannalta pitää huomioida kehittämissuunnitelmassa.

2 Kehittämisen painopisteet

Esitys laadukkaan ja maksuttoman koulutuksen turvaamiseksi varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on hyvä kirjaus. Mitä laadulla tarkoitetaan, pitää kuitenkin määritellä.

Koulutustaso halutaan lähelle maailman kärkeä. Pelkkä koulutustaso ei kuitenkaan ole tae pätevästä työvoimasta, yhdenvertaisesta tai moniarvoisesta yhteiskunnasta, jos koulutusjärjestelmän kehittäminen ei ole aktiivisen toimenpiteen kohteena. Pelkät turvaavat toimenpiteet ovat liian niukkoja.

Perusopetuksen laatu on määritelty kehittämissuunnitelmassa ryhmäkokojen pienenemiseksi ja tuki- ja erityisopetuksen vahvistamiseksi. Niiden lisäksi on **otettava huomioon kouluhyvinvointi** ja siihen liittyvät muut tekijät, **turvallinen ja virikkeellinen ympäristö ja koulu yhteisö**. Painopisteisiin tulee nostaa myös muita kouluhyvinvointia parantavia toimenpiteitä, joita esitettiin esim. valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa eduskunnalle 2006.

Osaavan työvoiman varmistamiseksi kehittämissuunnitelmassa kiinnitetään huomiota mm. maahanmuuttajien lahjakkuusreservin saamiseksi täysimääräiseen käyttöön. Tämä ongelma koskee koulutusjärjestelmässä kuitenkin kaikkia muitakin ryhmiä. Maassamme ei ole järjestelmiä, jolla lahjakkuutta tunnistettaisiin ja tuettaisiin. On ryhdyttävä **toimenpiteisiin lahjakkuuden tunnistamiseksi ja tukemiseksi**.

3 Koulutuksen ja tutkimuksen kehittäminen

Kehittämissuunnitelmassa painoa asetetaan osaavan työvoiman saatavuudelle (3.2).

Syytä olisi kuitenkin painottaa myös jaksavan työvoiman saatavuutta.

Koulutusjärjestelmän tulisi aina ja kaikissa olosuhteissa tukea kasvua, ja auttaa löytämään toimintatapoja myös jaksamiselle. Koulutus hahmottuu liiaksi vain välineenä, jolla tuotetaan työvoimaa.

Luvussa 3.3 koulutuksen tehokkuus määritellään tutkintokertymällä, työllistävyydellä ja sijoittumisella jatko-opintoihin. Havaitut ongelmat vaativat uusien menetelmien kansallista käyttöönottoa, erityisesti joustavan perusopetuksen käyttöönottoa. Ongelmien ratkaisua tulisi etsiä myös kouluhyvinvoinnin parantamisesta. Se edellyttää rakenteellisia uudistuksia, kuten joustavia opetusjärjestelyjä koulutusjärjestelmän sisällä, mutta myös lapsia ja nuoria käsittelevien hallinnonalojen välillä.

Valitettavalla tavalla perusopetuksen osalta todetaan vain, että sen nykyinen taso pyritään turvaamaan (3.4). Perusopetus on lakisääteistä toimintaa, eikä se ole uhattuna. Turvaamisen sijaan **perusopetusta on kehitettävä määrätietoisesti**. Kehittämisen painotuksiksi on valittava perusopetuksen sisällöllinen kehittäminen, opettajakoulutuksen ja opettajien lisäkoulutuksen tehostaminen sekä **kouluhyvinvoinnin parantaminen koulun kerhotoimintaa lisäämällä ja kehittämällä**.

Luvussa 3.5 ohjaus ja rahoitus todetaan valtionosuusjärjestelmän uudistus 2010 alusta.

Esitetty uudistus ei kuitenkaan ohjaa kehitystä oikeaan suuntaan.

Valtionosuusjärjestelmää tulee kehittää siten, että koulutusjärjestelmään osoitetut valtionosuudet myös kohdentuvat oikein.

Suomi tavoittelee maailman kärkipaikkaa huippuosaamisessa. Välineeksi nähdään korkeakouluissa tapahtuva tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta. **Näkökulmaa innovaatiotoiminnan aktivoimiseksi tulee laajentaa korkeakoulujen ulkopuolelle ja pohtia tapoja, jolla yleissivistävässä koulussa voitaisiin tukea lasten ja nuorten tieteellisen ajattelun kehittymistä ja kykyä innovatiiviseen ajatteluun.**

3.13 Opetuksen kehittäminen

Kerhokeskus - koulutyön tuki ry pitää hyvänä, että lasten ja nuorten

harrastustoiminnan tärkeys kokonaisvaltaisen ja tasapainoisen kasvun sekä **hyvinvoinnin kannalta** on oivallettu kehittämissuunnitelman valmistelussa, ja siihen on otettu mukaan kirjaus koululaisten kerhotoiminnan monipuolistamisesta. Tällä hetkellä **kerhotoiminta tarvitsee** kuitenkin ennen kaikkea riittävää **mitoitusta ja resursseja**, jotta kaikille perusopetuksen oppilaille voidaan turvata mahdollisuus osallistua kouluympäristössä tapahtuvaan kerhotoimintaan. Kehittämissuunnitelmaan tulee määritellä tavoitteeksi se, että **tapa, jolla kerhotoimintaan voidaan ohjata riittävät varat, on selvitettävä kehittämishankkeella tämän hallituskauden aikana**. Myös tarvittava palvelun volyyymi tulee selvittää.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan arviointi on suoritettava viipymättä, puolueettomien tahojen toimesta ja koko säädäntöä koskien. Erityisen tärkeää on saada tietoa siitä, miten toimintaa tulisi kehittää, jotta se vastaisi myös niiden perheiden tarpeita, joiden lapset eivät nyt osallistu iltapäivätoimintaan. Iltapäivätoiminnan kehittyminen **edellyttää myös sitä, että iltapäivätoiminnan perusteet avataan ja täydennetään** siten, että ne paremmin tukevat toiminnan käytännön järjestämistä.

Oppimisympäristöjen kehittämiseksi Kerhokeskus näkee riittämättömänä, että aikaansaatu yhteistyö koulujen ja lähiympäristön välillä vakiinnutettaisiin nykyiselle tasolle. Yhteistyön laajuus vaihtelee koulu- ja kuntakohtaisesti, ja vaikka joissakin kouluissa on edetty asiassa oikeasuuntaisesti, **tulisi ohjaavin toimenpitein tukea koulujen, kirjastojen ja paikallisyhteisön yhteistyötä**. Oppilaitosverkko tulee tulevaisuudessa olemaan nykyistä harvempi, jolloin tasa-arvoisuus koulutukseen pääsyssä ja koulutuspalvelujen saatavuus edellyttää nykyistä laajemmin verkko-opiskelun kehittämistä/käyttämistä.

Koulun pihojen hyödyntämisessä pedagogisesti toimivina oppimisympäristöinä tulee ottaa huomioon myös harrastustoiminnan tarpeet, ts. kokonaisvaltaisesti koulupihan mahdollisuudet lapsen ja nuoren kasvun tukijana. Myös nuorten omaehtoiselle toiminnalle tulee varata mahdollisuus koulujen piha-alueilla. Huomiota on kiinnitettävä myös piha-alueiden lisäksi välitunteihin. Kehittämällä välituntivalvojan tehtävää välituntiohjaajan suuntaan, piha-alueet saadaan monipuolisemmin käyttöön.

Oppilashuollossa on vahvistettava yhteistyön rakenteita paitsi kehittämissuunnitelmaluonnoksessa mainittujen **varhaiskasvatuksen, esi- ja alkuopetuksen sekä sosiaali- ja terveystoimen myös nuorisotoimen** välillä. **Yhteistyö näiden tahojen välillä on ulotettava myös lasten ja nuorten harrastustarjonnan suunnitteluun ja koordinaatioon.**

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisääviä rakenteita on vakiinnuttamisen sijasta kehitettävä ja lisättävä. Myös **perusopetuksen oppilaskuntien roolia on kehitettävä** siten, että niillä on todellinen mahdollisuus vaikuttaa koulunsa asioidenhoitoon. Niille on annettava valmiuksia ja mahdollisuus toimia lasten ja nuorten omien aloitteiden tekijöinä ja edistäjinä. Oppilaskuntien on saatava osallistua koulunsa harrastustoimintojen suunnitteluun.

Kerhokeskus - koulutyön tuki ry pitää hyvänä, että mediakasvatus on nostettu kehittämisohjelmaan. Medialukutaitoa tulee kehittää varhaiskasvatuksesta alkaen läpi koulutusjärjestelmän. **On selvitettävä, miten vallitsevassa mediaympäristössä toteutetaan turvallista mediakasvatusta** läpäisyaineena siten, että toiminta jatkuu järjestelmällisesti ja suunnitellusti.

Jokaisella ikätasolla tukee olla kattavat ja monipuoliset mediakasvatusmateriaalit ja -toimintamallit. Koulujen tieto- ja viestintätekniikan laitteistot on ajanmukaistettava.

3.14 Yhteiskunnan eheys ja aktiivinen kansalaisuus

Aktiivinen kansalaisuus on kehittämissuunnitelmassa kirjattu vapaan sivistystyön tehtäviin. Sen tulee kuitenkin olla läpikäyvä myös muissa koulutusjärjestelmän osissa, etenkin perusopetuksessa, jossa opetussuunnitelman perusteissa se on aihekokonaisuutena. Pitäisikin pohtia niitä tapoja, joilla aktiivisen kansalaisuuden edellytyksiä voitaisiin parantaa nimenomaan rakenteellisten uudistusten ja hallintokuntien yhteistyön kautta. **Kehittämissuunnitelmaan on kirjattava yhteys lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelmaan.**

Kokonaisuutena Koulutus ja tutkimus 2007–2012 -kehittämissuunnitelma on epäyhtenäinen. Siitä ei hahmotu linjausta tai visiota siitä, millaiseksi suomalaista koulutusjärjestelmää halutaan kokonaisuutena kehittää. Myös elinkaariajattelu puuttuu.

Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Minna Riikka Järvinen
toiminnanjohtaja